

STOLNICUL RADUL PISC (1410-1470) ÎNRUDIRILE ȘI OCINA

George-Felix Tașcă

Moldova a cunoscut o lungă perioadă de prosperitate și pace de peste 30 de ani, sub domnia lui Alexandru cel Bun (1400-1432), care a avut grijă ca după moartea lui țara să fie condusă de către cei doi din urmașii săi: Ilie și Ștefan. În acest scop Moldova a fost împărțită în două părți: Țara de Sus cu capitala la Suceava, cuprinzând și orașul Iași, iar Țara de Jos cu capitala la Vaslui, cuprinzând orașele Tecuci, Chilia și Cetatea Albă; linia despărțitoare dintre cele două țări trecea puțin mai la nord de Vaslui.

După moartea lui Alexandru cel Bun, Moldova cunoaște un sfert de secol de grave frământări și lupte interne pentru domnie, între numeroșii săi copii legitimi și naturali de sex masculin, care s-au soldat în final prin 16 schimbări pe scaunul Moldovei între anii 1432-1457. Ștefan cel Mare se urcă pe tronul Moldovei, prin alungarea asasinului tatălui său, realizând cea mai lungă și glorioasă domnie de 47 ani.

Luptele fratricide din perioada amintită au cunoscut dese intervenții de mercenari străini din Polonia și Ungaria vecine, ca și o invazie tătară pustiitoare a orașelor Vaslui și Bârlad în anul 1439, intervenția mării puteri otomane din sud, pierderea Chilieii în 1448 și plata primului tribut de 2000 de galbeni anual către Înalta Poartă, consimțit de Petru Aron în 1456.

În aceste împrejurări, între 5 martie 1438 și 3 martie 1465 un boier cu numele de Radul Pisc, aflător în marea coloană genealogică întocmită de Ștefan Gorovei¹, apare în Sfatul Țării Moldovei, uneori ca stolnic, alte ori ca postelnic, iar spre sfârșitul perioadei fără titlu. Ne propunem în cele ce urmează să prezentăm portretul cât mai complet al acestui boier și legăturile sale de rudenie cu oamenii din vremea sa, evocând apoi descendența sa, care merge până în zilele noastre, afectând până și pe semnatarul acestor rânduri.

Vom desfășura prezenta lucrare în trei capitole și anume: activitatea publică a lui Radul Pisc, legăturile sale de rudenie și evoluția averii funciare, adică ocina.

Activitatea publică a lui Radul Pisc.

Radul Pisc trebuie să fi fost în același timp un personaj capabil, dar modest, de îndată ce în vremuri atât de tulburi a reușit să se mențină în Sfatul Țării sub domnia a 8 voievozi moldoveni și să apară în 44 documente de cancelarie².

Radul Pisc apare pentru prima oară la 5 martie 1438 ca stolnic în Sfatul Țării Moldovei la Vaslui, sub domnia colectivă a fraților Ilie și Ștefan, ocupând locul antepenultim printre ceilalți boieri, document privind întărirea unor sate din Basarabia.

Domnia colectivă a fraților Ilie și Ștefan este a patra din cele 16 schimbări de domn menționate mai sus, adică după ce au ocupat tronul Moldovei în ordine Ilie, Ștefan și Ilie pentru a doua oară. O primă luptă între cei doi frați s-a purtat la Loloni,

în octombrie 1433, când Ilie înfrânt este silit să se refugieze în Polonia, de unde se reîntoarce în februarie 1434, cu sprijinul unor magnati din Haliciu și Podolia, dar este din nou înfrânt la Dărmănești de către fratele său Ștefan. La 4 august 1435 Ilie revine din Polonia și obține la Podraga o victorie îndoielnică, dar convine să ocupe tronul Moldovei, luând reședința la Suceava, iar fratelui său Ștefan îi oferă Țara de Jos cu reședința la Vaslui.

Abia după lupta de la Chiperești din 2 martie 1436, în care Ștefan este victorios, se instituie domnia colectivă a celor doi frați, care durează până la 1 august 1442.

Radul Pisc a asistat desigur la aceste lupte între frații descendenți legitimi ai lui Alexandru cel Bun; el avea o dublă legătură cu orașul Vaslui, deoarece își avea obârșia la Piscani, pe apa Bârladului lângă Docolina în ținutul Tutova, unde avea și casă și moară, iar pe de altă parte era căsătorit cu Anușca Șerbici (Șerbescu), fiica lui Șerbea de la Vaslui și a soției acestuia Fedca Șerbici (Șerbescu)³.

Șerbea de la Vaslui, socrul stolnicului Radul Pisc, apare ca boier în Sfatul Moldovei o singură dată, sub domnia lui Alexandru cel Bun, la 31 martie 1423, când participă ca reprezentant local la dăruirea unor sate de pe Rebricea, afluent al râului Bârlad, azi comuna Ștefan cel Mare din județul Vaslui.

Cât privește funcția de stolnic a lui Radul Pisc, aceasta reprezenta în secolul al XV-lea printre ultimele poziții din Sfatul Domnesc; stolnicul lua loc la masa domnească și se îngrijea de grădinile de zarzavat și de aprovizionarea curții cu pește din bălțile de pe Prut și Nistru⁴.

Situația de stolnic putea să reprezinte și un grad în ierarhia boierească, fără să îndeplinească atribuțiile specifice ale stolnicului menționate mai sus, în special când în lista boierilor din Sfat apar mai mulți stolnici.

Următoarele⁵ documente de cancelarie, în care figurează Radul Pisc sunt redactate tot sub domnia colectivă a fraților Ilie și Ștefan; dintre acestea, unul este redactat la Vaslui la 1 august 1442, un altul la Suceava la 8 martie 1442, iar un altul la Bulgari la 25 iunie 1441 și în sfârșit două documente din 22 octombrie și 7 iulie 1441 nu au indicat locul redactării. Toate aceste 5 documente privesc întăriri de ocine sau donații de sate.

Calitatea boierului Radul Pisc diferă, în sensul că în trei dintre aceste documente funcția sa în Sfatul Țării este mai mare, îmbrăcând pe cea de postelnic (documentele din 25 iunie 1441, 7 iulie 1441 și 1 august 1442), iar în celelalte documente este menționat în Sfat fără funcție.

Funcția de postelnic⁶ era la începutul secolului al XV-lea, cea a păzitorului camerei domnești, în care avea acces chiar fără să fie chemat, putându-l surprinde pe Domn, chiar dezbrăcat; el mijlocea audiențele la Domn și eventual cunoștea limbi străine. Rangul său era modest la început, fiind menționat ultimul printre membrii Sfatului Domnesc.

În cele 5 documente Radul Pisc ocupă în lista boierilor din Sfat ultimele locuri, cu excepția documentului din 22 octombrie 1440, când figurează pe locul patru. Mai trebuie menționat că în documentul din 8 martie 1442. Radul Pisc figurează în

Sfatul Țării Moldovei, împreună cu cumnatul său Manoil Șerbici (Șerbescu), care ocupă patru locuri mai sus decât el. Pe Manoil Șerbescu, cel mai mare dintre cei patru copii ai boierului Șerbea de la Vaslui, îl regăsim în cele 11 documente de cancelarie ale Moldovei, ca boier de Sfat, între 8 martie 1442 - 1 septembrie 1444, iar pe fratele său mai mic Iurie Șerbescu îl găsim ca boier în Sfat de 4 ori, între 16 aprilie 1443 - 3 august 1443. Frații Manoil și Iurie Șerbescu ocupă locuri superioare în Sfatul Moldovei, față de cumnatul lor Radul Pisc, deși nu îmbracă nominal nici o funcție.

În documentul din 25 martie 1441 figurează pe locul doi în Sfatul Țării Moldovei, fără funcție, Oană Julici, fiul boierului Danciul Julici și nepotul lui Giulă⁶, zis capitaneus cel de la 1384 și 1387. Uneori acest boier figurează cu numele de Ioan Julici sau Ioan Pântece în 60 documente de cancelarie între 25 iunie 1441 - 8 septembrie 1445, uneori cu frații Manoil și Iurie Șerbescu, dar și cu boierul Radul Pisc. Acesta nu avea nici o posibilitate să știe că între ei ar fi o complicată legătură genealogică, axată pe importanta coloană vertebrală genealogică descrisă de Ștefan S. Gorovei.

Ordinea în care figurau boierii în documentele de cancelarie nu era riguros respectată, față de funcțiile avute, ci uneori după averile funciare pe care le stăpâneau, oamenii în subordine cu care puteau participa la luptele pentru apărarea țării și nu de multe ori în raport cu vârsta sau vechimea în demnitate⁸.

Între 1 august 1442 - 13 iulie 1447 avem a cincea schimbare de domnie din Moldova; în perioada aceasta tulbure de un sfert de secol, când Ștefan Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun, rămâne singur pe tronul Moldovei. Sub acest Ștefan Vodă, Radul Pisc apare în 15 documente de cancelarie între 6 martie 1443 - 25 ianuarie 1446, ca stolnic și o singură dată fără funcție, respectiv la 1 septembrie 1444; această situație i-a atras consacrarea și denumirea sa ca stolnicul Radul Pisc. El rămâne tot printre ultimii curteni, figurând pe locurile 3-11, la urma listei boierilor de Divan, cu o singură excepție, la data de 8 iunie 1443, când apare al 14-lea din fruntea listei; în aceste 15 documente Radul Pisc apare în 11 cazuri alături de Oană (Ioan) Julici (Pântece) în 10 cazuri cu Manoil Șerbici (Șerbescu) și în 4 cazuri cu Iurie Șerbici (Șerbescu). Așa cum am arătat mai sus, acești 3 boieri ocupă locuri superioare în Sfat, cu o singură excepție la 1 septembrie 1444, când Manoil Șerbici (Șerbescu) apare în Sfat după cumnatul său Radul Pisc.

Localitățile din Moldova unde au fost redactate aceste 15 documente, se împart astfel: 13 redactate la Suceava, capitala țării, unul la Neamț și unul fără indicarea localității, respectiv cel din 1 septembrie 1444. Materia tratată de aceste 15 documente privește în general diverse întăriri de ocine, donații domnești, de sate și siliști, pe Prut, Nistru, Bistrița, Vicov și înzestrări cu moșii, stupine, etc., pentru mănăstirile Poiana, Moldovița și Probota (respectiv documentele din 7 mai 1443, 29 noiembrie 1443 și din nou la 29.XI.1443).

În tot cursul anului 1439 ca și în 1447, Radul Pisc nu apare în documentele de cancelarie. În 1447 s-au mai produs două schimbări de domni în Moldova și anume

între 13 iulie și 15 septembrie a domnit, pentru scurt timp Petru II, iar între 15 septembrie 1447 și 23 februarie 1448 a domnit Roman II, ambii fiii nelegitimi ai lui Alexandru cel Bun.

Cu aceste observații ajungem la a 8-a domnie din perioada tulbure de care ne ocupăm. Această domnie aparține lui Petru II fiul lui Alexandru cel Bun, între 23 februarie 1448 - 23 martie 1449, în care Radul Pisc apare în 5 documente de cancelarie între 23 aprilie și 3 septembrie 1448. În toate aceste documente Radul Pisc apare în Sfatul Moldovei ca pan, fără alt titlu, pe penultimul loc, împreună cu Oană Julici, mult mai în față, exceptând primul document din această serie, când Radul Pisc apare ca stolnic pe penultimul loc la 23 aprilie 1448. Toate aceste 5 documente au fost redactate la Suceava și cuprind donații de sate, ocini, siliști, mori și pive la Baia, Corod, Smulți, pe Sohului, Bârlad, Prut, Tutova și Tazlău.

A noua domnie, nesigură, din iarna anului 1449, aparține lui Ciubăr Vodă, care nu merită nici un fel de considerație. Abia sub Alexandrel Vodă, nepotul lui Alexandru cel Bun, în prima sa domnie, ne aflăm la a zecea schimbare pe scaunul Moldovei, între 23 martie 1449 - 12 octombrie 1449.

Din timpul acestei domnii avem un singur document în care figurează boierul nostru Radul Pisc la 5 iunie 1449, fără titlu, al cincilea de la urmă, împreună cu Oană Pântece, în care sunt scutiți de judecată, sătenii aparținând de mănăstirea Poiana, urmând să fie judecați exclusiv de egumenul mănăstirii respective. Documentul este redactat la Suceava.

La 12 octombrie 1449, în lupta de la Tămășeni, pe Siret, la nord de Roman, Alexandrel este alungat din domnie de către Bogdan II, unchiul său, cu sprijinul lui Iancu de Hunedoara.

Astfel începe cea de-a 11-a schimbare de domni în Moldova care durează între 12 octombrie 1449 și 15 octombrie 1451 când Bogdan al II-lea a fost ucis la Reuseni de către fratele său vitreg Petru Aron, cu sprijinul unei părți din boierimea Moldovei.

În timpul scurtei domnii a lui Bogdan al II-lea, boierul nostru Radul Pisc apare în Sfatul Moldovei, fără titlu pe locul 10 din urmă, împreună cu Oană Julici, mai în față, într-un document emis la Suceava, cu ocazia unei vânzări pe Stelnic.

A 12-a domnie aparține lui Petru Aron și durează între 15 octombrie 1451 - februarie 1452, iar Radul Pisc nu apare în Sfatul acestui domn.

A 13-a schimbare de domn revine lui Alexandrel, pentru a doua oară, între februarie 1452 - 24 august 1454, când se întoarce din Polonia, unde fusese alungat de către Bogdan II, în lupta de la Crasna din 5-6 septembrie 1450. În această a doua domnie a lui Alexandrel, Radul Pisc apare în Sfatul Țării Moldovei de 9 ori între 7 septembrie 1452 - 1 ianuarie 1454, fără titlu, pe locurile 4-10 de la urmă împreună cu Oană Julici (Pântece), dar mai în față. Cu excepția unui singur document din 7 septembrie 1453, în care nu este specificată localitatea de redactare, toate celelalte documente sunt emise la Suceava. Cele 9 documente conțin: vânzare de ocină mănăstirii Neamț, întărire de ocină pe Zeletin, donație de obroc mănăstirii Moldovița, donație de țigani și tătari robi mănăstirii Neamț, donație de sat pe Bogdana. întăriri de sate pe Bistrița.

Răut și Nistru, întărirea vânzării unui sat pe Prut și donație de prisacă mănăstirii Neamț la Bohotin.

Luptele pentru domnie continuă , cu încă trei schimbări de domn, Petru Aron alternând la tronul Moldovei cu Alexandrel, până în aprilie 1457 când tânărul Ștefan cel Mare, fiul lui Bogdan II alungă pe Petru Aron, asasinul tatălui său, și îl urmărește în Polonia și Transilvania, unde se refugiasc, sfârșind prin a-l ucide.

Lunga domnie a lui Ștefan cel Mare începe în aprilie 1457, dar boierul nostru Radul Pisc nu intră în Sfatul Domnesc al acestuia decât după primii doi ani de domnie ai marelui voievod⁹, respectiv la 12 iunie 1459. La această dată avem un document de cancelarie, întocmit la Iași, în care Radul Pisc apare în Sfatul Domnesc al Moldovei, fără titlu, pe al 7-lea loc din coadă: documentul cuprinde o întărire de sate lui Ion Negoiescul, satele Berești, Drăncești, Havati și Negoiești, conform unei cărți de judecată. Abia după 5 ani Radul Pisc apare din nou în Sfatul Țării Moldovei, dar de data aceasta cu un caracter de mai mare continuitate, în sensul că este vorba de un număr de alte 5 documente dintre 25 aprilie 1464 - 3 martie 1465.

Aceste 5 documente sunt întocmite astfel:

- la Suceava 3 documente;
- la Vaslui 2 documente,

în care Radul Pisc apare fără titlu, pe locurile 6-14 de la urmă privind întăriri de sate și ocine la Topărăuți, Panteleești, la Iezer, Greci pe Siret și pe Stăvnic.

Un alt document în care apare Radul Pisc este cel din 31 iulie 1463, considerat îndoielnic, din care se păstrează o traducere și privește întărirea unor sate pentru marele portar Luca Arbore¹⁰.

Recapitulând întreaga activitate publică a lui Radul Pisc, expusă mai sus, rezultă că aceasta apare în documentele de cancelarie ale Moldovei, în calitate de boier în Sfatul Țării între 5 martie 1438 - 3 martie 1465, deci pe o perioadă foarte lungă, de 27 ani, dar cu multe întreruperi, totalizând 17 ani (1438 - 1440, 1445, 1446, 1449-1451, 1454-1459, 1459-1464). Aceste întreruperi sunt datorate frecvențelor schimbări de domnie, dar nu este exclus ca unele documente de cancelarie să se fi pierdut între timp. Perioada cea mai lungă de absență din Sfat a lui Radul Pisc este de 10 ani între 1454-1464, cu excepția documentului din 12 iunie 1459, emis la Iași sub domnia lui Ștefan cel Mare¹¹.

2. - Înruirile stolnicului Radul Pisc.

Nu știm când a murit Radul Pisc, dar la ultima sa apariție în Sfatul Moldovei, în 1465, trebuie să fi fost un om în vârstă de peste 55 de ani.

După ce am analizat, cu suficientă amănunțime, activitatea stolnicului Radul Pisc în viața publică atât de frământată a Moldovei, timp de 27 ani, consemnată în 44 documente de cancelarie, urmează să ne aplecăm acum asupra legăturilor sale de rudenie.

Am arătat mai sus că Radul Pisc a fost căsătorit cu Anușca Șerbici (Șerbescu), fiica boierului Șerbea de la Vaslui și a soției acestuia Fedca Șerbici (Șerbescu)¹²; a

fost cumnat cu Manoil și Iurie Șerbici (Șerbescu) care a ocupat, așa cum am arătat de mai multe ori, câte un loc în Sfatul Moldovei.

Din căsătoria soților Pisc știm că a rezultat o fată, căsătorită cu Ionașco Jora, tatăl lui Toderășco Jora, staroste de Tecuci și un fiu, Lazor Pisc, care apare într-un document din 17 august 1483, când vinde împreună cu vărul său, fiul Marușcăi și alții, nepoții lui Manoil Șerbescu, decedat între timp, siliștea Leucăuți, la Botne și prisaca Vrabia cu poieni¹³.

Nu cunoaștem numele nici unuia din părinții stolnicului Radul Pisc.

Prin fiica sa, dar mai ales prin ginerele său, Ionașco Jora, stolnicul Radul Pisc ocupă un loc important în genealogia Moldovei. Deși nu cunoaștem pe părinții lui Ionașco Jora, stolnicul Radul Pisc ocupă un loc important în genealogia Moldovei. Deși nu cunoaște pe părinții lui Ionașco Jora, avem informații despre bunicul său matern care a fost boierul Giurgiu Răspop¹⁴, proprietarul satului Mărățai, pe Vaslui, care în vechime se numea Părtănoși (devenit Moara Grecilor), azi localitate componentă a orașului Vaslui. Acest sat a fost vândut la 15 octombrie 1491 de Ionașco Jora, nepotul lui Giurgiu Răspop, domnitorului Ștefan cel Mare, care l-a alipit târgului Vaslui.

Toader Jora, starostele de Tecuci, căsătorit cu Neacșa Posadnic au avut ca fiu un alt Ionașco Jora păhârnicelel, tatăl unui alt Toader Jora, a cărui fiică Marica Jora prin căsătoria sa cu Avram Mesihănescu conduce prin descendența sa spre Mesihăneștii și Balabanii de la Bălăbănești (Românești) Tutova.

În felul acesta stolnicul Radul Pisc face legătura genealogică între familia Jora și descendenții din Giulă capitaneus, respectiv cu Dragoșizii maramureșeni.

Am arătat mai sus că în Sfatul Țării Moldovei, alături de Radul Pisc figura și Oană (Ioan) Julici (Pântece) despre care nu putea să știe că sunt înrudiți.

Merită să precizăm această rudenie.

Giulă capitaneus, descendent din Dragoșizii maramureșeni și sfetnic al lui Petru I Mușat (1375-1391) a avut un fiu Danciul Gulici (Julici), boier în Sfatul Moldovei sub Alexandru cel Bun¹⁵ la 13 decembrie 1421. La rândul său Danciul Julici este tatăl lui Oană Julici (Pântece), boier în Sfatul Moldovei vreme îndelungată și frate cu Giurgiu Pântece, tatăl Marușcăi Pântece, soția lui Coste Posadnic.

Soții Marușca și Coste Posadnic au fost părinții Neacșei Posadnic soția lui Toader Jora, staroste de Tecuci.

În felul acesta cred că am stabilit întregul filon genealogic pe durata a 600 de ani, al cărui miez este stolnicul Radul Pisc.

3. - Ocina.

Se cunoaște importanța pe care a avut-o în istoria Principatelor române posesiunea pământului, care a constituit bogăția esențială și criteriul de diferențiere socială între locuitorii țării. În afară de Domnitor, stăpânul absolut al întregului teritoriu, distingem 3 clase sociale și anume: marea boierime, răzeșii și țăranii clăcași, căci robii (țigani sau tătari) erau total lipsiți de drepturi.

Boierii de Divan erau aleși de Domn dintre cei mai reprezentativi în primul rând

din punct de vedere funciar, apoi militar și intelectual, fiind cei mai îndreptățiți să apere domnia și țara, prin participarea cu oamenii din teritoriu. Boierii nu erau plătiți pentru funcțiile încredințate, ci erau răsplătiți cu diverse privilegii și donații de sate și moșii.

Stolnicul Radul Pisc nu pare a fi fost un om înstărit, pentru că numele moșiei Piscani apare mai târziu în documentele de cancelarie și nici numele părinților săi nu ne este prea cunoscut.

Soția stolnicului Radul Pisc, Anușca Șerbici (Șerbescu), era bine înstărită, ca de altfel și frații săi Manoil și Iurie și sora sa Marușca. Ne propunem a înfățișa în cele ce urmează întinderea averii funciare a celor 4 frați Șerbescu, de care va fi beneficiat în oarecare măsură și stolnicul.

a. - La 11 septembrie 1467, Fedca Șerbici cu copii săi Anușca și Iurie donează mănăstirii Humor un loc de prisacă la Zlătăroaie¹⁶, pentru pomenirea lor și a părinților lor; prisaca era situată între vadurile de sub Bohotin, mai sus de Nourești, lângă Cozia, comuna Costuleni, județul Iași, Bohotinul fiind la confluența Jijiei cu Prutul.

b. - La 17 august 1483 copii celor 3 frați Șerbescu (Anușca, Marușca și Iurie), vând logofătului Tăutu, moștenirea rămasă de la unchiul lor decedat Manoil Șerbescu¹⁷ și anume o siliște la Botne, Leucăuți pe Gotovțca și o prisacă Vrabia cu poienile. Toate acestea sunt dintre Prut și Nistru, regiune numită ulterior Basarabia. Botnele sunt șiruri de dealuri mărginind spre sud râul Bâc. Leucăuții este azi un sat din raionul Călărași, Republica Moldova, iar Gotovțca este cursul superior al Bâcului până la confluența cu Pojarna. Vrabia cu poienile este situată lângă Novaci, comuna Tuzora, tot în raionul Călărași.

c. - La 14 octombrie 1489, Iurie Șerbescu vinde lui Ștefan cel Mare partea de sus a satului Grigorești¹⁸ ce o avea de la logofătul Cupcici. Satul Grigorești aparține de comuna Siminicea, județul Suceava.

d. - La 12 martie 1490 Iurie Șerbici cumpără cu 100 zloți de la Coste Murgoci și de la nepotul lui de soră Gavril, fiul Negritei, satul Tominți pe Siretel¹⁹, care a devenit satul Tomești, în Bucovina de nord, ulterior satul Suceveni, căruia rușii i-au schimbat numele în Siroka Poliana, raionul Hliboca, regiunea Cernăuți, azi în Ucraina.

Legăturile de rudenie între familia Șerbici (Șerbescu) și familia de mari și vechi boieri Cupcici, urmează a mai fi cercetată. Ion Cupcici a fost contemporan cu Șerbea de la Vaslui și succesiv logofăt, ispravnic de acte și mare boier în Sfatul lui Alexandru cel Bun, de la care primește uric pentru satul Cupca și Grigorăuți în Bucovina.

După ce am arătat averea funciară a descendenților lui Șerbea de la Vaslui, socrul stolnicului Radul Pisc, urmează să analizăm evoluția satului Piscani, singurul care-i poartă numele.

Un document considerat fals²⁰, redactat la Iași la 23 martie 1529 sub Petru Rareș voievod, vorbește pentru prima dată de satul Piscani, deși considerat fals acest document conține totuși niște adevăruri istorice de necontestat și anume Toader Jora, starostele de Tecuci era în adevăr nepotul stolnicului Radul Pisc, iar satele Brumărești, Piscani pe pâraul Nogea și la capătul pâraului satul Punișeni, au fost întotdeauna

prin tradiție, considerate ca provenind de la stolnicul Radul Pisc.

Este cunoscut obiceiul ca Domnitorul să miluiască pe boierii credincioși prin orice întăritoare a unor stăpâniri mai vechi sau chiar prin atribuirea de noi sate. Este deci firesc ca în prima perioadă a boieriei sale, când a fost înălțat la rangul de postelnic, Radul Pisc să fi primit din partea Domniei colective a fraților Iliș și Ștefan, fii lui Alexandru cel Bun, uric de întărire pentru satul Piscani, cu casă și vad de moară pe râul Bârlad, lângă Docolina. Trebuie adăugat că satul Piscani se afla în ținutul Tutova pe râul Bârlad și că Domnia Moldovei era împărțită în Țara de Sus, cu reședința la Suceava și Țara de Jos cu reședința la Vaslui, foarte aproape de râul Bârlad.

Despre evoluția în timp a satelor Piscani, Puntîșeni, Brumărești și Ștefeni s-a ocupat istoricul ieșean Gheorghe Ghibănescu²¹, care menționează că satul Brumărești, ce venea în gura Văii Buga, a dispărut între timp iar satul Piscani a luat numele de Chițcani.

La 2 februarie 1646 intervine un partaj între descendenții fraților Jora²², copii păharnicului Ionașco Jora, în număr de 6 (3 fete și 3 băieți), din care muriseră 2 (o fată și un băiat), fără urmași, dar fiecare din ei cu averile respective.

Satul Piscani, de care ne ocupăm, a fost împărțit cu ocazia acestui partaj astfel:

- jumătate din Piscani a revenit lui Isac Misihănescu, nepotul lui Toader Jora;
- cealaltă jumătate din Piscani a fost atribuită unui număr de 6 descendenți și

anume următorilor:

Gheorghe Ștefan, fost mare sulger;

Roșca, fost vistiernic;

Cărăiman, fost pitar;

Pavăl, vornic de gloate;

Ionașco Rusul, pârcălab;

Matei Sturdza, fiul lui Ionașco Sturdza, decapitat în 1615 de Tomșa Vodă.

Merită să fie menționate unele personalități, care au stăpânit vremelnice parte din satul Piscani.

Astfel Gheorghe Ștefan a fost domnul Moldovei, timp de 5 ani, după Vasile Lupu, între anii 1653-1658.

Vistiernicul Gheorghe Roșca avea un frate la Bârlad, pe numele său Maștei Roșca, străbunicul străbunicului fraților Gheorghe și Nicolae Roșca Codreanu, fondatorii celor două școli secundare din Bârlad²³, care le poartă numele și azi.

Pârcălabul Ionașco Rusul era bunicul străbunicului poetului revoluționar pașoptist Alecu Russo (1819-1859).

Toți cei 6 boieri care au primit prin partajul din 1646 jumătate din satul Piscani erau descendenți ai Salomei Jora, soția lui Ionașco Mogâlde.

Presupunem că cei 6 boieri nu au stăpânit efectiv jumătate din satul Piscani, așa cum nu au stăpânit nici jumătate din satul Românești, (devenit Bălăbănești), atribuit lor prin același partaj, deoarece la 21 aprilie 1662, emis la Iași și publicat de Gheorghe Ghibănescu²⁴ se arată că Isac Misihănescu, feciorul Maricăi Jora, fata lui Toader Jora și nepoții săi, toți feciorii Grozavei vând cu 400 lei lui Eustratie Dabija Vodă

întreg satul Piscani și întreg satul Ștefeani cu casă în Piscani și cu vad de moară pe apa Bârladului, din ținutul Tutovei, lângă Docolina. Actul este semnat cu pecete de Isac Misihănescu.

Într-un hrisov din 15 iunie 1695 emis de Anastasia, Doamna răposatului Gheorghe Duca Vodă se întărește dania făcută pentru zidirea Mitropoliei de la Iași. S-au dăruit satele Piscani și Ștefeani. În acest hrisov este expusă foarte amănunțit proveniența satelor Piscani și Ștefeani.

Despre satul Piscani se arată că a fost cumpărat de către Doamna Dafina, soția lui Dabija Vodă și mamă a Doamnei Anastasia Gheorghe Duca Vodă, de la căpitanul Isac Mesihănescu (fiul lui Avram Misihănescu), soția sa Irina și fiul lor Constantin Misihănescu.

Despre satul Ștefeani, hrisovul amintit arată că a fost cumpărat de Isac Mesihănescu de la popa Mateiu și de la Gheorghe și de la Gavril, fratele său din Chiriacești, ținutul Vaslui.

În același hrisov Doamna Anastasia arată că a convenit cu Safta Catargiu, soția vistiernicului Ilie Catargiu, care este nepoata sa după o soră vitregă Maria, fata lui Eustrate Dabija Vodă, aceasta a avut o singură fiică Maria, dintr-o primă căsătorie. Apoi s-a căsătorit cu Dafina Jora, care la rândul său a avut dintr-o căsătorie anterioară o fiică Anastasia, devenită soția lui Gheorghe Duca Vodă.

La 17 februarie 1698, Antioh Cantemir Vodă întărește marelui comis Ilie Catargiu stăpânire pe satele Piscani și Ștefeani, zestrea soției sale Safta, fata marelui vistiernic Iordache Ruset, care era căsătorit cu Maria, fiica lui Eustratie Dabija Vodă.

Apare o contradicție între hrisovul din 1695 și actul de întărire din 1698, deși Anastasia Doamna menționează că s-a înțeles cu nepoata sa Safta Catargiu.

La 22 martie 1676 Antonie Russet Vodă întărește postelnicului Ianc Hadâmbul și mânăstirii Dealul Mare, zidită de postelnic, mai multe sate, moșii, siliști, prisăci, vaduri de moară în ținutul Vaslui, și printre altele tot satul Piscani din ținutul Tutova, danie de la Duca Voievod și soția acestuia Doamna Anastasia²⁸. Despre acest Ianc Hadâmbul se făcea vorbire și în actul de donație al Doamnei Anastasia, întocmit la Iași prin hrisovul din 15 iunie 1695, menționat mai sus.

Satul Piscani și-a schimbat între timp numele în Chițcani, sat aparținând de comuna Puntîșeni, județul Tutova²⁹. În 1898 satul Chițcani avea 362 locuitori, din care numai 24 erau știutori de carte, numărul caselor era de 88. Satul Ștefeani a dispărut între timp, nemaifiind menționat în Marele dicționar geografic al României din 1898.

În 1911 satul Chițcani făcea parte împreună cu satele Rădești, Pârvești și Puntîșeni din comuna rurală Puntîșeni, plasa Unțăști, județul Tutova³⁰. Almanahul respectiv nu dă detalii despre fiecare sat în parte ci pentru întreaga comună Puntîșeni alcătuită din 4 sate, deci în 1911 întreaga comună Puntîșeni avea 1390 locuitori.

În 1930 satul Chițcani avea 138 clădiri, 137 gospodării, 565 locuitori și 6 întreprinderi comerciale și industriale.

Dacă Piscanii, respectiv Puntîșenii au fost locuri de obârșie pentru Radul Pisc, merită să amintim că recent acolo săpăturile arheologice au descoperit așezări dacice

și așezări românești din perioada anterioară “descălecaturii” (sec. VII-XII)¹².

Importanța stolnicului Radul Pisc, care a trăit într-o perioadă istorică agitată, face prin funcțiile administrative și sociale îndeplinite între domniile marilor voievozi medievali Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, o figură genealogică centrală, în ciuda modestiei ținutei sale. Numărul descendenților săi este enorm și parcurge, până în zilele noastre peste 15 generații succesive, cuprinzând nume sonore de voievozi, oameni de știință, academicieni și oameni politici, în afară de numărul imens de femei și bărbați care populează aceste generații.

Autorul acestor rânduri este un modest cercetător în ale genealogiei și unul din foarte numeroșii descendenți ai stolnicului Radul Pisc.

NOTE

¹ Ștefan S. Gorovei, *Înrudirile cronicarului Grigore Ureche*, în *Anuarul de lingvistică și istorie literară*, Iași, 1973, planșa I.

² *D.R.H.*, seria A. Moldova, I, p. 490, v. Radul Pisc, 5+19 documente și II, p. 512 v. Radul Pisc, 10 documente.

³ George-Felix Tașcă, *Șerbea de la Vaslui și descendența sa*, în *Acta M.M.*, Vaslui, IX-XI, p. 287.

⁴ Tudor Voinea, *Stolnicul, în Instituții feudale din Țările Române*, Dicționar, București, 1988, p. 456.

⁵ Petre Strihan, Nicolae Stoicescu, *Postelnicul, în Instituții feudale în Țările Române*, dicționar, p. 372.

⁶ *D.R.H.*, A, I, doc. 1, p. 1.

⁷ Ștefan S. Gorovei, v. supra nr. 1.

⁸ Petre Strihan și Nicolae Stolnicul, Boier, în *Instituții feudale...*, p. 52-54.

⁹ *D.R.H.*, A, II, doc. 85, 119, 121, 123, 124, 127, C. p. 411.

¹⁰ *Ibidem*, doc. C., p. 411.

¹¹ *Ibidem*, doc. 85., p. 122.

¹² v. supra, nr. 3.

¹³ *D.R.H.*, A, II, doc. 251, p. 383.

¹⁴ *D.R.H.*, A, III, doc. 96, p. 131.

¹⁵ *D.R.H.*, A, I, doc. 48, p. 70-72.

¹⁶ *D.R.H.*, A, II, doc. 148, p. 215.

¹⁷ *Ibidem*, doc. 251, p. 382.

¹⁸ *D.R.H.*, A, III, doc. 54, p. 104.

¹⁹ *Ibidem*, doc. 69, p. 128.

²⁰ *D.I.R.*, A Moldova, XVI/1, p. 601-602 și *Catalogul documentelor Moldovenesti*, I, nr. 361, p. 104.

²¹ Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, Iași, 1921, V/1, p. 205.

²² *C.D.M.*, II, București, 1959, doc. 1848, p. 364.

²³ I. Antonovici, *Frații Gheorghe și Niculai Roșca-Codreanu, fondatorii liceului și școlii secundare - profesionale de fete din Bârlad*, Bârlad, 1908, p. IV.

²⁴ Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, Iași, III/1, p. 202.

²⁵ Constantin Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a Catedralei Metropolitane din Iași*, București, 1888, p. 9.

²⁶ Vezi supra nr. 24.

²⁷ Gh. Ghibănescu, vezi supra nr. 21, p. 203-204.

²⁸ *C.D.M.*, IV, 1970, doc. 26, p. 29.

²⁹ Lahovary, Tocilescu, Brătianu, *Marele dicționar geografic al României*, București, 1898, II, p. 391.

³⁰ *Almanahul Socec*, București, 1911, p. 851.

³¹ *Indicatorul statistic al satelor și unităților administrative din România*, București, 1932, p. 36.

³² P. Iosub și A. Zugravu, *Vaslui - Monografie, Județele patriei*, București, Ed. Sport - Turism, 1980, p. 36, harta arheologică.